

konság tudata, a náluk tegnapig-máig élő nomád hagyományok iránti érdeklődésünk, és mert Mongólia keleti ország ugyan, mégsem tűnik annyira nehezen megközelíthetőnek sem fizikailag, sem lelkiileg számunkra, logikussá teszi a meg-megújuló útirajzkísérleteket. A baj csak az, hogy az eredmény rendkívül vegyes. Ami konkrétan Nagy Károly művét illeti, ízlésem szerint túl sok és túl direkt az, amit mások könyveiből úgy merít, hogy a leckefelmondás elég szürkére sikerül. S aki ismeretterjesztő szándékú útirajzot ír, annak talán nem illene szüntelen felkészületlenségével, tájékozatlanságával dicsekednie, például a buddhizmus, a lámaizmus világában. Miért nem készült föl időben? S ha már nem tette, akkor minket most miért okít? Amit viszont a magyarországi Mongólia-irodalomról ideje elmondani: némely vonatkozásban — legyen szó akár a hagyományos és az új szerelmi szokásokról, akár Mongólia legújabb kori történetének kemény tényeiről — az olvasó sorozatosan találkozik egymásnak eléggé ellentmondó közlésekkel. S alig van esélye eldönteni, hogy mi az igazság. Menjünk tehát el Mongóliába, és nézzünk körül mi magunk, mi hogyan volt és miként van? Sok ezren — velem együtt — ezt megtehettük. A többség azonban mégis csak a bizonytalan hitelű irodalomra van utalva. Ez esetben viszont — tuszkodva magammal — azt kell mondanom, hogy általában jobban bízhatni egyéb szakmák művelőinek alkalmi úti beszámolójában, mint azok munkáiban, akik hivatásos tollforgatóként jártak ott. (Gondolat)

Lázár István

FILM

CSALÁDI VÉSZKIJÁRAT
Színes lengyel film

Mit tehet egy Wrocław melletti kis község tanácselnöknője, amikor hirtelen megtudja, hogy a vajdasági első titkár falujukba készül? Katonás eréllyel intézkedni kezd. Igyekszik eltüntetni a hibákat, megteremteni a rend, a konzolidált jólét látszatát. A rendelőintézet elhanyagolt, szemetes környékét palánkkal takarítja el („A palánkra majd jelmondatokat festünk...”), s hogy az érkező magas rangú vendégek ne lásdák a hűsbolt előtt kigyózó hatalmas tömeget, elrendeli a mészárszék tartozását. S vajon mit tehet a vezetési módszereit családjára is kiterjesztő „főnökasszony”, amikor véletlenül értesül lánya nemkívánatos terhességéről? — Az emberi aljasságnak nincsenek határai — ismételteti kedvenc mondását, s hogy mentse a család jóhírét, no meg a társadalmi rang is kötelez, elküldi kissé pipogya férjét a városba vőlegényt „vásárolni”. Fényes lagzit tartanak,

hiszen „a szegénynek ma már senki sem hisz”.

Roman Zatuski oly sok komoly hangvételű játékfilm (*Kardiogram, Járvány, Menedékhely, Amokfutó*) után ezúttal, pályafutása során először, komédiát rendezett. Méghozzá leleplező komédiát, amelyben a vidéki ember erkölce és mentalitása a célpont. Hol szelíd iróniával, hol a szatira kíméletlen eszközeivel mutatja be a mai lengyel falu társadalmát, szólamokat hangoztató, képmutató, fontoskodó vezetőit. Gúnyosan szemléli a pappal is egyezkedő, felletését megzsaroló szemfüles párttitkárt, a várva várt cement reményében a tanácselnöknőnek udvarló rendőrpárancsnokot. Zatuskinál a hétköznapi apró gondjai, az erkölcsi konfliktusok és a súlyos gazdasági problémák jól megférnek a keserű mulattatással. Hála jó megfigyelőképességének, olyan helyzetekben is fölfedezi a komikumot, amelyekben a komolyság általában illőbb volna.

Hollós László

A MEDVEVADÁSZ
Színes japán film

A mesék félelmet nem ismerő, nyílt-szívű hősei mindig elnyerik méltó jutalmukat. Példamutató bátorságuknak és kitartásuknak köszönhetően rendre legyőzik a rosszban sántikáló gonosz ellenséget és nemes bosszút állnak a rajtuk vagy másokon esett, valójában a világ igazságos működését kikezdő méltánytalanságért.

A technikai trükkökkel, kentaur-szerű úrlényekkel és egyéb mirakulumokkal telezsúfolt filmesek mai áradatában egyre ritkábban kínálkozik alkalom arra, hogy a mesevilágnak a valósághoz fűződő szoros kapcsolatán elgondolkozhassunk. Ezért okoz különösen nagy örömet Gotoh Tosio japán rendező csodálatos filmballadája, mely ritka kincsként láthatóvá és nyilvánvalóvá teszi ezeket a közös, de már-már feledésbe merült gyökereket.

A méltóságteljes, de korántsem unalmas komótosággal hömpölygő történet az emberi helytállásról, a létünknek értelmet adó — és örök vágyként a mesebeli hőstettekben is megjelenő — feladatok és célok fontosságáról mond el egy igaz mesét.

A hegyi faluban élő öreg vadász egész életét meghatározza az a „pár-baj”, melyet egy óriási barnamedvével vív. Megszállottként minden télen elindul, hogy végleg legyőzze az egykor őt is megsebesítő vadállatot. Állhatatossága, vakmerősége segítségével akar úrrá lenni a medve képviselte nyers erőn, mert ez a harc számára már sokkal többet jelent a fenevad megölésének pusztia tényénél.

Jamasaki Takaja operatőr bravúrosan fotografált képei ennek a felkészüléstől a mindennapokon át, a végső győzelemig tartó küzdelemnek minden apró részletét híven tükrö-

zik. Gotoh Tosio filmje képes elhittetni velünk, hogy a legszebb mesék mégiscsak a valóságban történnek.

Gáti Péter

HANGLEMEZ

SZABÓ LŐRINC
VERSEIT MONDJA

Szabó Lőrinc „repertoár-verseinek” egyike-másika — az ő előadásában — már korábban is nagy élményeim közé tartozott. Most, nagyobb költeményegyüttesben mégis másképpen hangzott — például — a *Ficserifüsti*, hisz előtte már hallhattam a tavaszi életöröm tobzódásának áradó versét, a *Március a körútont*. A *Lóci óriás lesz* is másképpen hatott egy kis Klára-vers társaságában, hogy aztán a „gyerekszoba-költeményeket” az *Ima a gyermekekért* zárja, a maga isten nélküli „panteizmusával”.

Hallgatom tovább a hangját. Költeszetének ritmusáról a lemezen megszólaló Illyés, — mint mondta — tanulmányt írna legszívesebben. Magam enjambementjaiban, szaggatottan lüktető, ám a leglágyabb hangzású dallamosságig is feloldódni képes ritmusában sokszor gépek zokatolását véltem felfedezni. Most meg hogy — egyebek között — a *Mézpergetést* szavalta a *Tücsökzenéből*, kiváltképp ezt éreztem a vers tárgyánál fogva is. Ám ebből a ciklusból számomra a legnagyobb élmény a *Babits Mihály* elszavalása volt. Az Illyés emlegette kegyetlen költői őszintesége itt a mesterébe és önmagába marás minden önemésztő kínját megmutatta; az őt felfedező idősebb barát iránti mulhatatlan szeretettel együtt. S hogy Szabó Lőrinc „mizantropiáját” mennyire a szeretet és a szeretettség határozta meg

SZABÓ LŐRINC verseit mondja

nem ritkán, azt a *huszonhatodik év* most hallott több, döbbenetes szépséggel előadott szonettje mellett, és mindenekelőtt a *Semmiért Egészen* elmondása mutatta meg. E verset mindeddig csak agresszív felfogásban véltem előadhatónak. A költőt hallgatva értettem meg igazán, hogy az egész mű kétségbeesett segélykiáltás a szeretett nőhöz. S csak ezen belül értelmezhető végleges önössége. Ha eddig nagyon szerettem ezt a költeményt, ezután még jobban fogom szeretni. S a költőt is, akinek most már nemcsak Borsos Miklós által megformált „mennydörgő kőajkára” kell figyelmeznünk, (a metafora Illyésnek a szoborról írott, s a lemezen általa elmondott versében szerepel), hanem otthonunkban megszólaló hangjára is. Az általa szavalt, most lemeze nem került

versek ily módon történő közreadása pedig mielőbb meg kell valósuljon.

Melczer Tibor

SZABRAXTONDOS

(Szabados György és Anthony Braxton közös lemeze)

Ma — inkább, mint bármikor — önfeladás nélkül ugyan, de bámolni kell idegen, őseréjű kulturák felé. A művész csak akkor tudja légegyenibb (azaz: népi-nemzeti hagyományokból építkező) jeleit világgá röptíteni, ha érintkezik másokkal, ha magába szív valamit a terek és idők mögött rejtő, egyetemes szellemi vonulatból, abból melyet csak ráérezszerűen, tapogatózva lehet körülírni. Ilyen valós tartalmat hordozó szavakkal, mint teljességigény,

katarzist szolgáló esztétikum, humanitás, ráció, misztérium, rituálitás — illetve mindezek ezernyi változatának összessége. De vajon a völgyek és csúcsok leírása kiadja-e az egész hegyvonulatot? Az biztos, hogy távoli civilizációk művészeinek találkozásából születnek olykor a legegységesebb művek, melyek úgy állnak meg a talpukon, hogy nem lehet őket többé pillanatnyi érdekek, divatok szerint csürni-csavarni. kiforgatni, félremagyarázni. Persze csak akkor, ha olyan talpig kiforrott, s ugyanakkor intellektuálisan nyitott muzikusok lépnek alkotói szövetségre, mint Szabados György és az amerikai szaxofonos: Anthony Braxton, akinek a neve legalább olyan jól cseng a nemzetközi zenei életben, mint például az irodalomban Truman Capote-é, vagy Philip Roth-é. Jóllehet Szabados és Braxton hasonló hevülettel, intuícióval közelítenek egymás világa felé — és ebből a szempontból jól „ül” a cím: kettejük nevének anagrammája —, mégis Szabados bartóki hagyományokra alapozott koncepciója, a pentaton alaptémák, a zongorajáték parlando rubatós, már-már ütőhangszeres jellege, oszcínató-technikája, a felzaklatottság és bensőségesség hangulati váltakozása, költőisége, keleti érzékisége dominál a lemez minden darabjában. A blues és a legnemesebb, legtisztább néger avantgarde felől érkező Braxton kivételes transzállapotban, a legapróbb lelki rezdülésekig követi Szabados, sőt improvizációival felerősíti, kina-gyítja, s a szaxofon éneklő jellegénél fogva tovább emberiesíti közös perüket az egyre értékvesztőbb, salaktermelőbb századvéggel szemben.

Csigagyorsasággal (több mint egy évvel a felvétel után) jelent meg az improvizatív kortárs zenének ez a kivételes jelentőségű lemeze. A technikai kivitelezéssel ellentétben dicséret illeti a végre egyszer világszínvonalat képviselő lemezeborító alkotóit: Bicskei Zoltán grafikust és Mencseli Tibor fotóst. (Krémm)

Horváth Tamás